

PARADISO PITCH

Op zondag 27 augustus 2006 vond de Paradiso Pitch plaats, de opening van het cultuurpolitieke seizoen tijdens de Uitmarkt in Amsterdam. Het debat werd georganiseerd door Kunsten '92, Paradiso en Kunst van Vooruitzien. Woordvoerders van de politieke partijen werden in de gelegenheid gesteld om een visie op kunst- en cultuur te geven aan de hand van vier thema's: Cultuur en Ruimte, Cultuur en Economie, het Internationale Cultuurbeleid en Cultuur en Educatie. Onder leiding van Paul Witteman kwamen Hans van Baalen (VVD), Boris van der Ham (D66) John Leerdam (PvdA), Kees Vendrik (GroenLinks), Fenna Vergeer (SP) en Nicolien van Vroonhoven (CDA) aan het woord.

Deze onderwerpen waren tevens de basis voor het Berenschotrapport naar een aantal buitenlandse best practices, dat in opdracht van genoemde organisaties met steun van het Ministerie van OCW, FAPK en Stichting Mondriaan werd uitgevoerd.

Stelling 1

Ruimte: Nederland moet meer ambitie tonen bij het ontwikkelen van grootstedelijke culturele projecten.

D66: In Nederland moet meer grootstedelijk gedacht worden. Onze steden zijn nog te weinig New York, waar we ons zo graag aan spiegelen, en te veel Los Angeles. Het is slecht voor de stedelijke ontwikkeling om te veel ruimte en groen tussen de huizen te plannen. Als we echt meer op New York willen lijken, dan moeten we minder achttertuintjes aanleggen en meer de hoogte in. D66 pleit voor meer stadsinbreiding en hoogbouw: meer mensen die dicht op en bij elkaar wonen.

CDA: Het Ruimtelijk Orderingsbeleid in relatie tot cultuur kent twee facetten. Ten eerste het bewaren van ons nationaal erfgoed voor later; dat heeft te maken met goed en degelijk monumentenbeleid, maar ook met het aanleggen en onderhouden van parken, natuur, stads- en dorpsgezichten. Ten tweede moeten we de kunst meer 'naar buiten krijgen'. Kunstprojecten in de openbare ruimte - zoals het Prinsengrachtconcert - bieden bij uitstek de mogelijkheid om kunst en cultuur aan een breed publiek te laten zien.

PvdA: Vorig jaar moesten er vijf bewindslieden worden opgetrommeld voor een kwestie rondom cultuur en ruimte. Dat is onzin, dat moet je kunnen centraliseren. Wanneer het gaat om grote projecten als de aanleg van het HSL-traject, moet je meer doen dan alleen stenen stapelen; je moet ruimtes creëren. En daar is één centrale, creatieve visie voor nodig. Daarin moet geïnvesteerd worden.

GroenLinks: Bij nieuwbouw in stedelijke gebieden wordt kennelijk gedacht dat het goedkoop moet, met een minimum aan variatie. Waarbij twee dingen voorop staan: er moet gewoond worden en er moet gewinkeld worden. Er moet altijd voorrang gegeven worden aan particulier opdrachtgeverschap boven plannen van projectontwikkelaars. Nieuwbuwwijken mogen niet in handen van één architect en één projectontwikkelaar gegeven worden. Aan het vinexvirus moet een eind komen. Daarnaast zou het Rijk gemeenten moeten verplichten tot het ontwikkelen van een cultureel plan voor elke wijk.

SP: Het grote probleem is inderdaad de eenvormigheid van wijken en winkelcentra. Wat we leuk vinden in een gebouwde omgeving is doorgaans organisch ontstaan en niet op één tekentafel in elkaar geklopt.

VVD: Hierin zijn we het eens met GroenLinks: geef de burger meer zeggenschap over zijn eigen directe omgeving. Particulier opdrachtgeverschap leidt vaak tot beter resultaat dan wat op de rijkstekentafel wordt ontworpen. De overheid heeft een verplichting om niet lelijk, geen rommel te bouwen en verder niet te bepalen wat de burger moet vinden.

Stelling 2

Economie: Een vruchtbare relatie tussen cultuur en economie vraagt om forse en duurzame investeringen.

SP: "Het Rembrandtjaar is een prachtig voorbeeld van een vruchtbare relatie tussen cultuur en economie. Naast veel genot en aandacht voor cultuureducatie heeft het ook enorm veel geld opgebracht. Met een investering van EUR 3 mio is EUR 100 mio teruggewonnen. Er is dus alles voor te zeggen, ook als je een kabinet bent van kooplieden en dominees, om toch te investeren in kunst en cultuur.

Het kabinet zegt echter dat de markt steeds meer moet doen, dat er private investeringen gepleegd moeten worden. En dan gaat het fout, want de overheid moet wel degelijk garant staan voor de basis, voor de educatie, voor het opleiden van mensen die in de cultuursector werkzaam zijn. Ook zijn er heel wat kunststukken die niet voldoende geld uit de markt kunnen halen. De SP vindt dat de overheid moet garanderen dat sponsors geen inhoudelijke invloed hebben op artistiek beleid.

D66: We moeten niet te bang zijn. Het risico dat bedrijven zich inhoudelijk bemoeien met datgene wat ze sponsoren is heel klein. Dat is bijvoorbeeld helemaal niet aan de orde bij het Concertgebouw. Cultuur is ook sterk, kunst moet zich niet terugtrekken in zieligheid, met kunstenaars die de hand ophouden. Die houding hangt ook samen met de manier waarop kunstfinanciering door de overheid is georganiseerd, dat moet verlaten worden. De overheid moet zwakke kunsten ondersteunen en voor de rest vooral (klein) ondernemerschap stimuleren. Bijvoorbeeld door middel van fiscale maatregelen, door Nederlandse én buitenlandse cultureel ondernemers de eerste drie jaar belastingvoordelen te geven en belastingkorting in te voeren voor mecenaat.

GroenLinks: De verbinding van cultuur en economie biedt kansen maar ook bedreigingen. De gedachte zou kunnen postvatten dat cultuur alleen van waarde is wanneer het tot nut gemaakt kan worden binnen de economie. Wanneer er geld mee verdient kan worden.

De kansen zijn ook groot. Er is in onze postindustriële economie een steeds grotere nadruk komen te liggen op de beleveniseconomie. Dat biedt enorme potentie om mensen werk te geven. Voor het volgende kabinet ligt een grote opdracht om daarin te investeren. En dan niet met fiscale prutsregelingen, met de filmcv's is het ook niet helemaal goed gekomen...

GroenLinks pleit voor ouderwets stimuleringsbeleid, met een pot van minimaal EUR 100 mio voor leningen, subsidies en garanties in alle soorten en maten. Er moet ook worden gekozen voor een aantal stedelijke netwerken waarbinnen bedrijven, scholen, theaters, culturele instellingen met elkaar worden verbonden. Ook ligt er een belangrijke taak voor de creatieve industrie om onze toekomstige producten schoner, stiller en zuiniger te maken.

VVD: Er is veel te veel geloof dat de overheid veel moet doen. Ik vind dat de overheid veel mogelijk moet maken. Ik zie meer in bedrijfsleven en particulieren die ook heel veel kunnen doen. Dat is veel beter dan overwerkte wethouders en staatssecretarissen die op kleine stukjes zitten te beknibben. Maak mecenaat meer mogelijk. Geef die mensen meer mogelijkheden door fiscale vrijstellingen.

PvdA: Wij denken nog niet genoeg in industrie-termen, nog teveel in projectjes hier en daar, waarop bespaard kan worden. Dit moet een project van Nederland zijn waarop fors ingezet moet worden. Als je wil dat we een culturele industrie ontwikkelen, zoals de muziekindustrie en de filmindustrie, dan moet je daar permanent mensen en geld voor uittrekken, niet per project.

CDA: De overheid moet het aanzwengelen, belemmeringen wegnemen, dan moet er een substantieel bedrag bij om het stevig op poten te zetten. Maar: uiteindelijk moet het zichzelf kunnen bedruipen en zelfs winst kunnen genereren.

PvdA: Dat lukt NOOIT. De kunst zal zich nooit helemaal alleen kunnen bedruipen.

CDA: Dan moet je er niet aan beginnen. Als je blijft teren op de zak van de overheid heeft het niks met economie of industrie te maken. Als je nu al moet erkennen dat het afhankelijk blijft van de overheid, dan toon je te weinig vertrouwen in de culturele sector, met name in de culturele industrie.

PvdA: Nee, nee, nee, als overheid moet je het juist gaan zien als een industrie. Je moet er eerst in gaan investeren, dat betekent dat een heleboel aspecten beter moeten.

Stelling 3

Internationaal: De overheid moet meer investeren om de presentatie van Nederlandse kunst en cultuur in het buitenland en vice versa mogelijk te maken.

CDA: Je kan het internationaal cultuurbeleid stimuleren om allerlei nobele redenen. Je kan niet ontkennen dat het belangrijk is om Nederlandse cultuur uit te dragen naar het buitenland, en dat het omgekeerd ook belangrijk is open te staan voor internationale invloeden.

Maar laten we het Nederlandse belang ook niet uit het oog verliezen. We zijn maar een klein land. Het opzetten van culturele instituten in het buitenland klinkt ambitieus maar het heeft geen nut, het heeft geen zin. Daar moeten we als Nederland niet aan beginnen.

Wel kunnen we zorgen dat talentvolle Nederlandse kunstenaars een groter podium krijgen met het buitenland als afzetgebied. Daarvoor moeten we belemmeringen en regels wegnemen en niet moeilijk doen wanneer daar geld bij komt kijken.

PvdA: Ik ben het niet eens met de redenering 'we zijn maar een klein landje'... Wij zijn misschien klein van gestalte maar groot van daden. We zijn de tweede grootste economische investeerder in de Verenigde Staten. We moeten minstens EUR 30 mio investeren in internationaal cultuurbeleid. Pas dan kan je er echt een industrie van maken. We moeten geen minderwaardigheidscomplex hebben, maar trots zijn. Want waar we ook komen ter wereld, overal zie je dat we het heel goed doen. We moeten ons profileren als kaviaar: klein maar fijn en het moet goed smaken.

D66: We kunnen veel meer doen met Erasmusbeurzen, zodat studeren in het buitenland makkelijker wordt. Ook is het belachelijk dat we geen cultureel instituut in New York hebben, dat is per slot van rekening door ons gesticht. Om meer voeling te hebben met het culturele veld zou de (cultureel) attaché op ambassades vanuit het Ministerie van OC&W moeten worden aangestuurd, in plaats van Buitenlandse Zaken. Het bedrijfsleven kan in de slipstream van het internationaal cultuurbeleid ook veel profijt hebben.

VVD: De laatste jaren heeft Nederland de vensters dichtgegooid, Nederland heeft zich in de polder teruggetrokken. Dat is slecht; schoonheid, cultuur, kunst zijn per definitie internationaal. De vensters moeten weer opengaan. We moeten de beste architecten en studenten naar Nederland halen. We moeten er ook voor zorgen dat veel Nederlanders in het buitenland gaan studeren en Nederlandse architecten naar het buitenland gaan. Daar ligt een grote taak en rol van de overheid.

Daarnaast moet Nederland meer teruggrijpen op banden die heel oud zijn, met buurlanden en landen 'waar wij geweest zijn'. Wij doen maar heel weinig met landen als Suriname, de Antillen en Aruba. Nederland moet zich niet achter de hoge dijken terugtrekken. De overheid moet zich samen met het bedrijfsleven inzetten voor dat internationale cultuurbeleid.

GroenLinks: Ik ben het eens met Hans van Baalen, een man van wie ik vermoed dat hij opnieuw op de kandidatenlijst van de VVD staat. Nederland heeft inderdaad de luiken dichtgegooid. Voor alles wat van buiten kwam: migranten, asielzoekers, moslims, die waren allemaal problematisch, lastig. Dit land heeft de afgelopen jaren vergeten dat het een klein land is in een grote wereld, Nederland is zijn traditie vergeten... Volgens Richard Florida is tolerantie een van de basisvoorwaarden voor een gunstig vestigingsklimaat, voor een creatieve stad.

VVD: We moeten open staan voor andere culturen. Zorgen dat studenten en ondernemers makkelijk hier naar toe kunnen komen. Maar dat is iets anders dan een strenge opstelling in asiel- en migratiebeleid.

Stelling 4

Onderwijs: Nederland moet zijn jeugd vanaf het eerste schooljaar stelselmatig informeren over en laten deelnemen aan alle vormen van kunst en cultuur.

SP: Ik vind het fantastisch dat in Frankrijk elk kind een instrument leert bespelen. Dat is misschien een blokfluit, maar daar kan nog wat mooiers uit voortkomen. Franse scholieren worden bewust meegenomen naar hoge cultuur buiten de school. Ze leren over eigen geschiedenis en cultuur in de breedte en gaan daar ook van houden.

Van der Laan en Van der Hoeven zeggen: Nederlandse kinderen moeten dat maar thuis doen. Niet ieder kind heeft echter dezelfde mogelijkheden om op muziekles of op voetbal te gaan. Daar moet de overheid via scholen of culturele centra voor zorgen. Maar omdat de kerndoelen in het onderwijs steeds meer worden losgelaten zijn er nu zelfs scholen die helemaal niks meer aan kunst of sport doen.

De overheid moet daarom opnieuw duidelijke kerndoelen voor het onderwijs formuleren. Er moeten vakdocenten komen voor de expressievakken. De overheid moet mogelijk maken dat kinderen de eerste paar jaar gratis naar de muziekschool kunnen, daarna kan een ouderlijke bijdrage gevraagd worden. De vaste collecties van de rijksmusea moeten gratis toegankelijk worden.

VVD: Van kunst moet je, net als van wijn, leren genieten. Je moet er mee in aanraking komen en waar kan dat beter dan op school? Op scholen moeten niet alleen ondernemers komen, maar ook kunstenaars. Niet de kunstpausen, maar kunstenaars. Kinderen moeten kunst leren proeven, dus moeten ze naar het museum, naar het ballet, naar theatervoorstellingen. Voor een heleboel kinderen is het niet gegeven om van huis uit kennis te maken met cultuur en daarom is een school van vitaal belang. Daarom moet je investeren in kunstenaars die op scholen komen en kinderen die naar kunstenaars gaan. Ik schaar mij daarom ook achter het plan van fractiegenoot Annette Nijs om gratis naar musea te kunnen.

GroenLinks: Wij zijn het enorm eens met deze stelling, gaan er zelfs nog radicaler mee om. In Nederland moet een dekkend systeem komen van voorscholen, voor kinderen van 0-4 jaar. In Nederland hebben wij één heel groot sociaal, misschien ook cultureel probleem en dat is het onderwijsprobleem. Heel veel kinderen hebben op hun vierde, wanneer ze worden aangemeld voor het kleuteronderwijs al een achterstand die ze nooit meer inlopen. Er is een groot maatschappelijk belang dat kinderen tussen 0 en 4 jaar naar een voorschool kunnen. Een breed, goed toegankelijk landelijk dekkend systeem van voorscholen waar kinderen een elementaire kennismaking met kunst en cultuur kunnen krijgen. Dat gaat door op de basisschool, die zich ontwikkelt tot een school die open is van 7 tot 7, met een breed aanbod van cultuur en sport. En één ding moeten we alle scholen afdwingen: alle kinderen van Nederland moeten verplicht naar Romeo en Julia.

CDA: Als de brede school er zou komen is dat een unieke kans die we moeten aangrijpen. Het spreekt me ook aan om de gemeentelijke muziekscholen weer leven in te blazen.

D66: Dat is typisch iets voor de lokale democratie om aan te pakken. We moeten niet vanuit Den Haag verordnungen of kinderen blokfluit danwel viool moeten spelen. We moeten kinderen weer durven dingen te leren. De afgelopen dertig jaar zijn we veel te relatief omgegaan met onze eigen geschiedenis. Werd mensen niks bijgebracht. Dat vrijblijvende ten aanzien van onze eigen geschiedenis en cultuur moeten we verlaten. Kinderen moeten minstens één keer in hun leven met Shakespeare en Vondel in aanraking komen.

PvdA: Ik ben het sowieso eens met de stelling. Ik ben het in heel veel dingen niet eens met Fidel Castro ... maar hij stelde cultuureducatie vanaf de eerste schooldag verplicht, net als lezen, schrijven en rekenen. Dat leidt meteen tot een veel hoger niveau.

SP: De expressievakken vormen wel degelijk een essentieel onderdeel van onze maatschappij en ook van je eigen ontwikkeling. Je moet getrokken worden naar dat wat je niet kent, dat wat je niet weet. Er is sprake van een smaakontwikkeling. Net zoals je met cognitief leren steeds verder kan komen, kan dat ook met je smaak. Dat kan je niet *googlen*, dat moet je bijgebracht worden.

één procent van de Rijksbegroting voor kunst en cultuur?

SP: "Kunnen we dan nu, met de verkiezingsprogramma's op komst, afspreken dat we één procent van de Rijksbegroting gaan reserveren voor kunst? De SP doet het."

D66: "Wat mij betreft wel."

PvdA: "Eén procent of meer."

GroenLinks: "Ja, zeker."

VVD: "Zeker niet."

CDA: "Zo veel mogelijk..."

Witte man: "Zo veel mogelijk, of zo veel mogelijk één procent?"

CDA: "Het is onzin om het op één procent vast te leggen."

Witte man: "Voor defensie-uitgaven en ontwikkelingswerk wordt wel een bepaald percentage van de begroting geormerkt..."

VVD: "Daar moeten we ook van af."

CDA: "Uitdrukkelijk niet, dus."

Is het van belang dat cultuur een minister heeft, of kan dat ook een staatssecretaris zijn?

VVD: "Een minister zit in de ministerraad, dat geeft het belang daarvan wel aan. Als het aan dit kamerlid ligt komt er een minister van Cultuur."

D66: "Een staatssecretaris kan het prima doen, maar ik vind dat Medy van der Laan in een volgend kabinet heel goed minister van Cultuur zou kunnen worden."

Witte man: "Meent u dat nu echt?"

D66: "Ze wil geloof ik de Eerste Kamer in, dus ik wil het ook wel worden."

PvdA: "Het heeft vooral te maken met de instelling van de betreffende persoon. Hoe gedreven die is, hoe inspirerend en of hij of zij bruggen kan slaan."

Witte man: "Op de vraag: hebben we wel een minister van Buitenlandse Zaken nodig, wordt ook niet gezegd: dat hangt er van af van hoe geïnspireerd die persoon is..."

PvdA: "Een minister is fantastisch, maar een staatssecretaris kan dat ook. Punt."

Witte man: "Dus bent u beschikbaar?"

PvdA: "Dat is hier he-le-maal niet ter sprake. Dat is niet ter sprake. Laten we eerst de verkiezingen ingaan."

Witte man: "Ja, dat antwoord krijgen we nog duizend keer de komende maanden."

SP: "John Leerdam heeft wel gelijk wanneer hij zegt dat het afhangt van de portefeuille die het uiteindelijk is. We hebben nu een minister van Integratie en we zijn nooit zo gesegregeerd geweest als op dit moment. Als het helpt om door te zetten moeten we het doen."

CDA: "Ik ben erg blij met een CDA-minister op deze portefeuille de komende maanden. Maar een staatssecretaris kan het net zo goed doen. We moeten er voor waken dat we niet alles wat we belangrijk vinden willen oppompen met een minister."

GroenLinks: "Bij een goed regeerakkoord moet een minister voor cultuur ook communicatie, media, innovatie en creatieve industrie gaan doen. Dan kan de minister van Economische Zaken naar huis."

Reacties minister Van der Hoeven.

Tot slot sprak Minister van Cultuur Maria van der Hoeven zich uit over het belang van cultuurspreiding en cultuureducatie en introduceerde de cultuurkaart voor het voortgezet onderwijs. Ook reageerde ze op een paar vragen over haar cultuurbeleid van de komende maanden.

Motie Nijs over gratis toegang tot (vaste opstellingen van) Rijksmusea?

Dat is aan de Kamer, en ik ben de Kamer niet... We zijn nog maar drie maanden in dit kabinet, dus ik denk dat we dit maar moeten overlaten aan het volgende...

Nota Verschil maken over herziening cultuurnotasystematiek

De Kamer bepaalt wanneer dat besproken wordt. Ik denk dat het belangrijk is dat de Kamer er wel met elkaar over praat, zodat ook voor de sector duidelijk op welke manier er binnen de kamer gedacht wordt over deze voorstellen. Tegelijkertijd is het zo dat er nog een wetsvoorstel aankomt dat nu nog bij de Raad van State ligt. Ik heb niet de illusie dat dat nog behandeld zal worden door deze Kamer.

Eén procent van de Rijksbegroting voor kunst en cultuur opnemen in regeerakkoord

Je kan alleen een bepaald bedrag claimen voor kunst en cultuur wanneer je weet wat je er mee gaat doen. Als je alleen maar zegt: 'het moet zoveel geld zijn' zonder dat dit onderbouwd is door goede afspraken of door een goed regeerakkoord, geloof ik niet dat het ergens toe leidt. Mijn voorstel is te beginnen bij de inhoud: kijk wat je wil, kijk hoe je het wil bereiken en kijk dan hoe je het gaat financieren. Uitgeven is makkelijk, maar ik wil wel van tevoren weten waaraan je het gaat uitgeven.

Ad 's-Gravesande, voorzitter van Kunsten '92 merkt nog op: *Dat percentage van één procent wordt onderbouwd. Wat mij persoonlijk betreft mag het ook 1,1% zijn of 0,8%. In VVD-taal: als het maar 'n substantiële verhoging betreft. Dan is de culturele sector voor een paar jaar tevreden.*

Verslag:

Raymond Frenken, eindredacteur Kunsten '92